

ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่สำคัญในชนกาลมาลีปกรณ์

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ชนกาลมาลีปกรณ์ พบว่ามีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องเป็นอันมาก ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่แทรกอยู่ในเนื้อเรื่องนั้น แยกออกเป็นประเภท ๆ ได้ดังนี้

๑. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านศาสนา
๒. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านไสยศาสตร์
๓. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางการเมือง
๔. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเบ็ดเตล็ด

๑. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านศาสนา

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านศาสนาที่แทรกอยู่ในเนื้อเรื่องของชนกาลมาลีปกรณ์มีดังนี้

๑.๑ การอุปสมบท การบวชพระนั้นถือเป็นการถืออายุพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป พุทธศาสนิกชนนิยมให้บุตรชายของตน อุปสมบทในพุทธศาสนา ประเพณีนี้เป็นประเพณีเก่าที่มีอยู่ในภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยในชนกาลมาลีปกรณ์มีประเพณีปรากฏอยู่หลายตอนด้วยกัน เช่น เรื่องการสร้างเมืองหริภุญชัยมีกุลบุตร ๕ คน บวชในพุทธศาสนา แลแล้วเรียนพระไตรปิฎก ถอดอาโตลาเพศออกจากพระมาบวชเป็นฤๅษี^๑ หรือเรื่องสัมมคติสีมาของพระเจ้าติลกมหาราช (พ.ศ. ๑๙๙๕ - ๒๐๓๐)^๒ พระอนุชยศักดิ์ยาศิครณมหาสามี พระมหาเมษิยเถระ และพระภิกษุสงฆ์ ได้อุปสมบทให้กับพระนารถเถระ แม่แต่พระเจ้าติลกมหาราชเองพระองค์ยังทรงลัษณะราชสมบัติเสด็จออกผนวช^๓ หรือเรื่องสัมมคติสีมาวัดมหาโพธาราม พระสังฆนายกสีหลได้อุปสมบทให้แก่

^๑ แต่ง มนวิฑูร , ชนกาลมาลีปกรณ์ (ตีพิมพ์ : ๒๕๑๑) , หน้า ๘๖ , ๒๓๕ .
^๒ ภูภาคผนวก , หน้า ๘๘ .
^๓ แต่ง มนวิฑูร , ชนกาลมาลีปกรณ์ (ตีพิมพ์ : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๒๒ , ๑๕๖ .

กฤษดาภราชในวัดมหาโพธาราม หรือ เรื่องการเสด็จไปเมืองเชียงใหม่ของพระเจ้ายอด เชียงราย (พ.ศ. ๒๐๓๐ - ๒๐๓๔) ^๒ พระองค์ทรงโปรดให้พระภิกษุสงฆ์กระทำอุปสมบทกรรมในคณะสงฆ์ ทั้งสาม คือ คณะไทย คณะรามัญ และคณะลังกา เมื่อพระองค์เสด็จกลับจากเมืองเชียงใหม่ พระองค์ทรงโปรดให้พระภิกษุกระทำอุปสมบทกรรมในเมืองเชียงใหม่ ^๓

๑.๒ การหล่อพระพุทธรูป การหล่อพระพุทธรูปเป็นกาจจำลองพระพุทธรูปลักษณะให้ปรากฏอยู่สืบไป ในชื่อกาลมาลีปกรณ์ประเพณีการหล่อพระปรากฏอยู่ดังนี้

พระเจ้าแสนภู (พ.ศ. ๑๘๖๑ - ๑๘๖๒) ^๔ ทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปยืนด้วยไม้ แก่นจันทน์ และต่อมาพระองค์ทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปปฏิมาด้วยศิลาขึ้นอีกองค์หนึ่ง ^๕

พระเจ้ากือนา (พ.ศ. ๑๙๑๐ - ๑๙๓๖) ^๖ ทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปขึ้น ๔ องค์ นำไปประดิษฐานไว้ในพุทธมหาวิหาร ทางด้านตะวันออกของเมืองหริภุญชัย ^๗

พระเจ้าพรหมมหาราช (พ.ศ. ๑๘๘๘ - ๑๘๘๙) ^๘ ทรงอัญเชิญพระสืบลปฏิมาไปเมือง เชียงราย เพื่อทำแบบสร้างพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งด้วยทองสำริด ซึ่งผลมด้วยทองเหลือง ดีบุก

^๑ แสง มนวิฑูร , ชื่อกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๒๒ , ๑๕๑.
^๒ กุฎาภพนวก , หน้า ๘๘
^๓ แสง มนวิฑูร , ชื่อกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๓๕ - ๑๓๖ , ๒๖๕ - ๒๖๖ .
^๔ กุฎาภพนวก , หน้า ๘๗ .
^๕ แสง มนวิฑูร , ชื่อกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๐๓ - ๑๐๔ , ๒๔๕ .
^๖ กุฎาภพนวก , หน้า ๘๘
^๗ แสง มนวิฑูร , ชื่อกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๐๔ , ๒๔๖.
^๘ พระยาประชาภิจักรจักร , พงศาวดารโยนก (กิลปากร : ๒๕๑๖) .

พระเจ้าพรหมมหาราช เป็นพระราชโอรสในพระเจ้ามหาสุ ครองเมือง เชียงราย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๑๘๘๘ ถึง พ.ศ. ๑๘๘๘ ครองราชอยู่ช้านาน ๘๖ ปี

ทองคำ และเงิน พระพุทธรูปที่ทรงโปรดให้สร้างขึ้นใหม่มีขนาด รูปร่าง เท่าและ เหมือนกับพระสี่หลี่ยมมา^๑

พระเจ้าติโลภมหาราช ทรงมอบภาระให้สีหโคตรเสนาบดี และอาณาจักรจาริตี มหาอำมาตย์ หล่อพระพุทธรูปทองสำริดองค์ใหญ่ นักประมาณ ๓๓ แส่น ซึ่งพระพุทธรูปนี้มีลักษณะเหมือนพระพุทธรูปแบบ ลวปุระ ที่วัดป่าตาลมหาวิหาร ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของเมืองเชียงใหม่^๒

พระเจ้าติโลภนัคคธาธิราช(พระเมืองแก้ว)^๓ ทรงโปรด ให้ทำการหล่อพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่วัดบุปผาราม ในวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีชวด พ.ศ. ๒๐๔๖ (จ.ศ. ๘๖๖)^๔

๑.๓ การสร้างวัด การสร้างวัดมีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธองค์ยังทรงดำรงพระชนม์ชีพอยู่ พุทธศาสนิกชนสร้างวัดขึ้นเพื่อกวายเป็นที่อยู่ของพระภิกษุสงฆ์ ในชื่อกาลมาลีปกรณ์ ประพันธ์เกี่ยวกับการสร้างวัดมีอยู่หลายตอนดังนี้

พระเจ้าอาทิตย์ (พ.ศ. ๑๕๘๖ - ๑๕๙๑)^๕ ทรงสร้างวัดพระธาตุเจดีย์หลวง (วัดพระธาตุศรีบุญชัย) พร้อมกับพระธาตุเจดีย์หลวง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ^๖

พระเจ้ายอณา โปรดให้สร้างวัดบุปผารามมหาวิหาร ในพระราชอุทยานของพระองค์ ในปี พ.ศ. ๑๕๑๔ (จ.ศ. ๑๓๓) แล้วพระองค์ทรงนิมนต์พระสุมนเถระมาจำพรรษาอยู่ และพระองค์ทรงอุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปในวัดบุปผารามมหาวิหาร^๗

^๑ แต่ง มนวิthur , ชินกาลมาลีปกรณ์ (ศิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๑๓ -๑๑๔ , ๒๕๑ .

^๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๒๙ , ๒๖๑ .

^๓ ดูเชิงอรรถ , หน้า ๒

^๔ แต่ง มนวิthur , ชินกาลมาลีปกรณ์ (ศิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๓๑,๒๖๒ .

^๕ ดูภาคผนวก , หน้า ๘๖

^๖ แต่ง มนวิthur , ชินกาลมาลีปกรณ์(ศิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๘๙ , ๒๕๒ .

^๗ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๑๔ , ๒๕๑ .

พระเจ้าสามฝั่งแกน (พ.ศ. ๑๙๕๔ - ๑๙๕๕)^๑ ทรงโปรดให้สร้างวัดมุงเมืองบนฝั่งแกนซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระองค์^๒

พระเจ้าติโลมหาราช ทรงโปรดให้สร้างวัดมหาโพธาราม เพื่อเป็นที่อยู่ของพระอัครมโถกญาเถระ ในปี พ.ศ. ๑๙๙๘ (จ.ศ. ๘๑๑)^๓

๑.๔ การฟังธรรมเทศนา พระภิกษุสงฆ์ทำการเทศนาพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ ส่วนพุทธศาสนิกชนต่างมาฟังพระธรรมเทศนา เพราะความเชื่อในอันสืบส่งของการฟังพระธรรมเทศนา และนำเอาหลักธรรมในพุทธศาสนาที่พระเทศนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในโอกาสพิเศษก็จะมี การฟังเทศน์มหาชาติ เป็นต้น ประเพณีการฟังเทศน์นี้มีปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ดังนี้ พระเจ้าติโลกนันทราชาโปรดให้เขียนคัมภีร์ลอมมหาชาติ และพระองค์ทรงสดับเทศน์มหาชาติจากฉบับที่พระองค์ทรงโปรดให้คัดลอก^๔

๑.๕ การถวายสมณศักดิ์แก่พระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์ในลานนาไทย หรือในที่อื่น ๆ ต่างก็มีการกำหนดศักดิ์ขึ้นมา เรียกว่า สมณศักดิ์ เป็นระดับต่าง ๆ ซึ่งสมณศักดิ์นี้ พระมหากษัตริย์เป็นผู้พระราชทานให้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ยังคงปฏิบัติอยู่ในประเทศไทย ในชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวถึงประเพณี ดังนี้ พระเจ้าติโลมหาราช พระราชทานสมณศักดิ์ให้แก่พระอาจารย์ของพระองค์ เป็น พระเมธังกรมหาเถระ เป็นต้น^๕

๑.๖ การปลุกตนพระศรีมหาโพธิ์ ดินพระศรีมหาโพธิ์เป็นเครื่องหมายให้ระลึกถึงพระพุทธองค์ทรงประทับอยู่จนตรัสรู้พระอริยสัจจ พระพุทธศาสนิกชนจึงนิยมปลุกตนพระศรีมหาโพธิ์ไว้ในวัดต่าง ๆ ประเพณีการปลุกตนพระศรีมหาโพธิ์นี้ปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ ดังนี้ พระเจ้าติโลมหาราชทรงสดับธรรมบรรยายจากสำนักพระภิกษุณิกายสีหฬ เรื่อง อมิตสังส์ในการ

^๑ คูภาพนวก , หน้า ๙๘

^๒ แสง มนวิฑูร , ชินกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๑๖ , ๒๕๒.

^๓ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๒๓ , ๒๕๖ .

^๔ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๕๓ , ๑๖๐ , ๒๖๕ , ๒๖๙ .

^๕ แสง มนวิฑูร , ชินกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๒๑ , ๒๕๕ .

ปลูกต้นศรีมหาโพธิ์ พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะปลูก จึงโปรดให้ปลูกต้นพระศรี-
มหาโพธิ์ที่วัดมหาโพธาราม^๑

๑.๖ การสงฆ์ การสงฆ์พระเป็นการแสดงความเคารพอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งใน
ปัจจุบันนี้ เราใช้เพื่อแสดงความคารวะ ซึ่งจะใช้กับผู้น้อยแสดงต่อผู้นาวุโสกว่า ส่วนใหญ่จะ
กระทำในเทศกาลสงกรานต์ แต่ในชุกาลมาลีปกรณ์ประเพณีการสงฆ์พระมิได้จัดในเทศกาล
สงกรานต์ และไม่ได้กำหนดเวลาไว้นั่นอน ซึ่งประเพณีนี้ในชุกาลมาลีปกรณ์ มีดังนี้
ในวันศุกร์ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๔ มีการสงฆ์น้ำดำเกล้าพระมหาพุทธพิมพ์ (พระพุทธรูป
องค์ใหญ่) ที่วัดเกาะกุ่มกาม^๒

๑.๘ การเผาศพ พิธีศพตามประเพณีของไทย ซึ่งมีมาตั้งแต่ครั้งโบราณจะเผา
และประเพณีนี้เหมือนกับในอินเดีย ในชุกาลมาลีปกรณ์มีประเพณีการเผาศพอยู่หลายตอน.
ดังนี้ ในเรื่องสมมติสีมาของพระเจ้าติลกมหาราชานั้น พระเจ้าติลกมหาราชได้ถวายพระ-
เพลิงพระบรมศพพระราชบิดา ที่วัดป่าแดงมหาวิหาร และเมื่อพระราชมารดาของพระองค์
สิ้นพระชนม์พระองค์ก็จัดการถวายพระเพลิงพระบรมศพที่วัดป่าแดงมหาวิหารเช่นเดียวกัน^๓
เมื่อพระเจ้าติลกมหาราชสิ้นพระชนม์ พระราชชนัดดาชื่อพระเจ้ายอดเขียงราย ก็จัดถวาย
พระเพลิงพระบรมศพ ที่วัดมหาโพธาราม^๔

๒. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านไสยศาสตร์

ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์นั้นมีมาตั้งแต่ครั้งโบราณแล้ว ในชุกาลมาลีปกรณ์
มีการใช้ไสยศาสตร์อยู่หลายตอน และหลายคานด้วยกัน ส่วนใหญ่ใช้ไสยศาสตร์เพื่อเป็นศิริมงคล
หรือเพื่อความขลัง และความศักดิ์สิทธิ์ดังนี้

^๑ แต่ง มนวิทูร , ชุกาลมาลีปกรณ์ (ศิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๒๑ , ๒๕๕.

^๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๔๒ , ๒๖๙ .

^๓ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๒๑ , ๒๖๕ .

^๔ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๒๙ , ๒๖๓ .

๒.๑ การใช้ฤกษ์ยาม ในชินกาลมาลีปกรณ์ มีการใช้ฤกษ์ยามเพื่อความเป็นที่ริมงคล แก่กิจกรรมที่ประกอบขึ้น เช่นการบวชพระ ๑ การหล่อพระ ๒ การสร้างอาคารสถานที่ เช่น การสร้างวิหาร ๓ การสร้างมณฑป ๔ การสร้างเรือนหลวงที่ประทับ ๕ และการสร้างกุฎิ ถวายพระ ๖

๒.๒ การถือน้ำพิพัฒน์สัตยา เป็นความเชื่อทางศาสนาไสยศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีปรากฏ ในชินกาลมาลีปกรณ์ ประเพณีนี้กระทำขึ้นเพื่อเป็นการผูกมัดจิตใจของผู้ที่อยู่ในความปกครองให้ มีความซื่อสัตย์ ซึ่งมีผลต่อการปกครองเป็นอย่างมาก ๗

๒.๓ การใช้มนต์คาถา การสวดมนต์ในสมัยโบราณนั้น นอกจากจะใช้อาวสุ- ยุตโรปกรณ์ต่าง ๆ แล้ว ยังมีการใช้เวทมนต์คาถา เสกเบ้า เพื่อให้ชาติภพภัยแล้ง ซึ่ง ลักษณะเช่นนี้เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งในทางไสยศาสตร์ ในชินกาลมาลีปกรณ์ประเพณีเกี่ยวกับก การใช้มนต์คาถาในการสงครามมีเพียงตอนเดียวคือ ตอนพระเจ้าแสนเมืองมา(พ.ศ. ๑๙๓๑ - ๑๙๕๔) ๘ ยกกองทัพไปรบกับพระเจ้าพรหมมหาราช ผู้เป็นอาของพระองค์ พระเจ้า แสนเมืองมาทรงใช้มนต์คาถาในการรบครั้งนี้ด้วย ๙

๑ แสง มนวิฑูร , ชินกาลมาลีปกรณ์ (กิลป์ากร : ๒๕๑๗) , หน้า ๑๓๓ , ๑๓๕ , ๑๓๖ , ๒๖๔ , ๒๖๕ - ๒๖๖ .

๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๒๙ , ๑๓๑ , ๑๓๒ , ๒๖๑ , ๒๖๒ , ๒๖๓ .

๓ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๔๔ , ๒๗๑ .

๔ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๔๑ , ๒๖๘ .

๕ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๔๒ , ๒๖๙ .

๖ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๔๒ , ๒๖๙ .

๗ เล่มเดียวกัน , หน้า ๙๕ , ๑๔๔ , ๑๖๐ , ๒๗๐ , ๒๘๐ .

๘ กุฎาคผนวก , หน้า ๙๘

๙ แสง มนวิฑูร , ชินกาลมาลีปกรณ์ (กิลป์ากร : ๒๕๑๗) , หน้า ๑๑๕ , ๒๕๑ .

๓. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านการเมือง

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านการเมืองที่แทรกอยู่ในเนื้อเรื่องของ ชินกาลมาลีปกรณ์ ดังนี้

๓.๑ ประมุขของบ้านเมืองหรือประเทศ ประมุขของบ้านเมืองหรือประเทศนั้น ในชินกาลมาลีปกรณ์ กล่าวไว้ในชั้นแรกของการสร้างเมืองหรือปฐมียันนั้นยังขาดประมุขปกครอง มีการอัญเชิญพระนามจามเทวีจากเมืองละโว้มาเป็นประมุขเมื่อปี พ.ศ. ๑๒๐๐^๑ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้นประมุขของบ้านเมืองหรือประเทศนั้นไม่จำกัดเฉพาะสำหรับชายเท่านั้น อาจจะเป็นหญิงก็ได้โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีบุญญาธิการมีคุณธรรม^๒ นอกจากนี้แล้วในการสืบราชสมบัติต่อ ๆ กันนั้นส่วนมากแล้วจะมอบราชสมบัติให้กับโอรสผู้มีอายุสูงสุดสืบต่อไป^๓ การขึ้นดำรงตำแหน่งประมุขของบ้านเมืองหรือประเทศจะต้องประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก^๔ และประทับอยู่ภายใต้มหาเศวตฉัตร ๗ ชั้น^๕

๓.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านเมืองหรือประเทศ บ้านเมืองต่าง ๆ หรือประเทศต่าง ๆ ต่างก็มีสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน ซึ่งความสัมพันธ์กันนี้พระมหากษัตริย์ผู้เป็นองค์ประมุขจะเป็นผู้ส่งทูตไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกัน^๖ ถ้าย่านเมืองใดหรือประเทศใดมีพระราชอำนาจอำนาจก็จะมีประเทศราช หรือเมืองขึ้นเป็นอันมาก ประเทศราชเหล่านั้นจะต้องส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวายเป็นประจำ หรือตามแต่จะกำหนด^๗

^๑ ตุกาตศนวก , หน้า ๘๕

^๒ แสง มนวิตร , ชินกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร : ๒๕๑๑) หน้า ๙๐ , ๒๓๖ .

^๓ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๑๘ , ๒๓๘ , ๒๕๔ .

^๔ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๐๘ , ๑๓๐ , ๒๕๕ , ๒๖๒ .

^๕ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๕๐ , ๒๗๓ .

^๖ เล่มเดียวกัน , หน้า ๘๘ ก. ๙๐ , ๑๐๘ ก. , ๒๓๖ .

^๗ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๑๒ - ๑๑๓ , ๒๕๐ .

๓.๓ การส่งคราม บ้านเมืองต่าง ๆ หรือประเทศต่าง ๆ ต่างก็พยายามที่จะประกาศแสนยานุภาพของตน จะมีการรบพุ่งเกิดขึ้น ซึ่งพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของประเทศ หรือของบ้านเมืองพระองค์ดำรงตำแหน่ง เป็นจอมทัพ พระองค์จะเสด็จออกรบด้วยพระองค์เอง โดยทรงช้างออกศึกสงคราม และพระราชอำนาจในการประกาศสงครามนั้นก็ เป็นของพระมหากษัตริย์ด้วย ๑

๓.๔ การค้ำน้ำพิตนสัตยา การค้ำน้ำพิตนสัตยานี้ถือว่าเป็นการค้ำน้ำเพื่อความเจริญอันเกิดจากความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ที่ปฏิบัติสืบมาตั้งแต่สมัยโบราณ ผลของการค้ำน้ำพิตนสัตยานี้เป็นการส่งเสริมเสถียรภาพของฝ่ายปกครองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ในซีกกาลมาลีปกรณ์มีประเพณีการค้ำน้ำพิตนสัตยาอยู่หลายตอนด้วยกัน ดังนี้

พระเจ้าอาทิตย์ทรงจับมหาอำมาตย์ปุตรีพร้อมด้วยพลทหารทั้งกองซึ่งเป็นของพระเจ้าลวณะไค พระองค์ทรงพระราชทานอภัยโทษ โปรดให้เปลยเหล่านั้นค้ำน้ำพิตนสัตยา ๒

พระเจ้าสิลกบัณฑิตราชา ตรีสังให้เจ้าประเทศราช และพลนิภายนมัสการพระรัตนตรัย แล้วกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณท่ามกลางพระรัตนตรัย แล้วให้ค้ำน้ำพิตนสัตยา ๓

เจ้าราชบุตรมีพระนามว่า ชยงดา เกิดในวงศ์เจ้าเชียงใหม่ พร้อมด้วยบริวารได้กระทำสัตย์สาบานค้ำน้ำพิตนสัตยาต่อหน้าพระรัตนตรัยในวัดสี่หลางราม เมื่อวันเสาร์ แรม ๑๑ ค่ำ ๔

๔. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเบ็ดเตล็ด

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเบ็ดเตล็ดในที่นี้หมายถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ไม่อยู่ในประเภททั้ง ๓ ข้างต้น ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้มีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑ แสง มนวิฑูร , ซีกกาลมาลีปกรณ์ (กิลปากร . ๒๕๑๖) , หน้า ๙๐ - ๙๑ , ๒๓๖ .

๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๙๕ .

๓ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๕๕ , ๒๖๐ .

๔ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๖๐ , ๒๙๐ .

๔.๑ การแรกนาขวัญ การแรกนาขวัญนั้น เป็นการทำพิธีบูชาบวงสรวง มีประจำ
ที่นา ที่เรียกกันว่า "ผีตาแฮก" ซึ่งพิธีนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนา -
ขวัญ ที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันนี้ พิธีนี้เป็นพิธีเก่ามีปรากฏอยู่ในชินกาลมาลีปกรณ์ ดังนี้ พระลัทธิตะ
กุมาร ประทับอยู่ที่คนมโฆแล้วกระทำอาถรรพณ์สดี ซึ่งเป็นขณะเดียวกับพระราชบิดาทรงประกอบ
พิธีแรกนาขวัญอยู่ ๑

๔.๒ การลอยเคราะห์ การลอยเคราะห์ในชินกาลมาลีปกรณ์นั้นมีอยู่ตอนเดียว
คือ ชาวเมืองหริภุญชัยประสบกับอหิวาตกโรคระบาดในเมืองหริภุญชัย จึงอพยพหนีไปอยู่ที่เมือง
สะเทิม แต่ถูกเจ้าเมืองรบกวาน จึงอพยพหนีไปอยู่ในเมืองหงสาวดี เมื่อโรคระบาดไต่หาย
ไปแล้ว ชาวเมืองก็อพยพกลับมาอยู่ที่หริภุญชัยตามเดิม ประชาชนเหล่านั้นก็จัดให้มีการลอย
กระทงเพื่อเป็นการสักการะบ้านเมืองเพื่อมิให้เกิดโรคระบาดอีก และอีกอย่างหนึ่งเพื่อเป็น
การระลึกถึงญาติพี่น้องที่อยู่เมืองหงสาวดี โดยกระทงที่ลอยนั้นจะลอยไปสู่เมืองหงสาวดี

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ แม้ว่าชินกาลมาลีปกรณ์
เป็นคัมภีร์ที่ควรพิจารณาขึ้น เพื่อเป็นการรวบรวมประวัติของพุทธศาสนา ตลอดจนตำนานต่าง ๆ
ทางศาสนาไว้ แต่ก็มีแทรกอยู่เป็นอันมาก แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชินกาลมาลีปกรณ์
ที่มีต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของล้านนาไทยในสมัยนั้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย